Nr 9

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner rörande vissa rennäringsfrågor.

Motionerna

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner

dels motionen 1972:370 av herr Wikner m. fl. (s) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att åtgärder vidtas dels för att få bort renarna från skogslandet enligt rennäringslagens bestämmelser, dels för att underlätta ripjakten enligt vad som i motionen anförts,

dels motionen 1972:557 av herrar Nilsson i Agnäs (m) och Petersson i Gäddvik (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att AMS-medel får användas för bidrag till samernas egna anläggningar för fiske och turism.

Utskottet

De frågor som tas upp i förevarande motioner överensstämmer med eller har nära samband med spörsmål som behandlades i samband med att riksdagen föregående år antog förslag till rennäringslag (prop. 1971:51, JoU 1971:37, rskr 1971:216).

Vad först angår förslaget i motionen 1972:557 att AMS-medel skall få användas för bidrag till samernas egna anläggningar för fiske och turism får utskottet erinra om vad utskottet förra året anförde i hithörande ämne. I anledning av vissa motionsyrkanden framhöll utskottet att det var angeläget att alternativ sysselsättning kunde beredas inom renskötselområdet för de samer som inte fick tillräcklig sysselsättning inom själva renskötseln. I propositionen 1971:51 framlades också förslag i syfte att främja sådan sysselsättning. Sålunda framhölls det att man vid upplåtelser av renbetesmark för turiständamål borde eftersträva att samerna bereds arbetstillfällen. Vidare framstod det enligt departementschefen som en väsentlig uppgift för lantbruksnämnderna att -- efter samråd med bl. a. samerna själva och arbetsmarknadsmyndigheterna – inom renskötselområdet skapa nya arbetstillfällen för samerna. Utskottet förutsatte i likhet med rennäringssakkunniga att arbetsmarknadsorganen liksom dittills skulle komma att göra betydande insatser inom förevarande område. Utskottet ansåg det även angeläget att effektiva åtgärder vidtogs i syfte att skapa möjligheter för den övriga bofasta befolkningen att stanna kvar inom området. I sammanhanget erinrades om att de regionala handlingsprogram, som var under utarbetande, var avsedda att skapa klarhet i vilka åtgärder som i angivet hänseende var möjliga att vidta. Utskottet förutsatte att i berörda länsprogram även sameorternas speciella problem beaktades. Vad i det föregående anförts fann utskottet

bl. a. ge vid handen att ett motionsyrkande motsvarande det nu föreliggande borde kunna tillgodoses utan något särskilt uttalande från riksdagens sida. Utskottets uppfattning delades av riksdagen. Något skäl till ändrat ståndpunktstagande i frågan till följd av motionen 1972:557 synes inte föreligga.

Utskottet vill i förevarande sammanhang nämna att den i december 1970 tillkallade sameutredningen (U 1970:68) bland sina uppgifter har att i samarbete med utredningn (Jo 1970:22) för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m. ta upp frågan om att bereda samerna tillfälle att i ökad utsträckning delta i turismens utveckling inom samernas kärnområden.

I motionen 1972:370 har hemställts om åtgärder i syfte att dels förhindra att renar blir kvar i områden nedanför odlingsgränsen under tider då de enligt rennäringslagen skall ha förflyttats därifrån, dels underlätta ripjakten inom områden ovanför odlingsgränsen. Utskottet får i anledning härav anföra följande.

I 3 § rennäringslagen (SFS 1971:437) finns bestämmelser om inom vilka områden och under vilka tider renskötsel får bedrivas. Enligt dessa bestämmelser får renskötsel bedrivas hela året i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker dels ovanför odlingsgränsen, dels nedanför denna gräns på mark som tillhör staten (kronomark) och renbetesland där skogsrenskötsel av ålder bedrives under våren, sommaren eller hösten, på renbetesfjällen i Jämtlands län samt inom de områden i Jämtlands och Kopparbergs län som särskilt upplåtits till renbete. Under tiden den 1 oktober – den 30 april får renskötsel bedrivas i övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen samt inom sådana trakter utanför lappmarkerna och renbetesfjällen där renskötsel av ålder bedrives vissa tider av året. Enligt 4 § rennäringslagen kan sist angivna betestid av lantbruksnämnden förlängas om det behövs på grund av ogynnsamma väderleks- eller betesförhållanden eller av annat särskilt skäl. Vad gäller 4 § innebar riksdagens beslut en ändring i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag så till vida att riksdagen i likhet med utskottet inte ansåg sig böra biträda i propositionen 1971:51 förordad begränsning av lantbruksnämnds rätt att medge förlängning till att endast avse kronomark samtidigt som samerna när det gällde annan mark skulle vara beroende av markägarens samtycke till förlängningen. Bakgrunden till riksdagens beslut var farhågor att i propositionen förordade begränsningar skulle kunna medföra inte oväsentliga nackdelar för samebyarna.

Ett problem, som orsakas av den extensiva renskötseln, är att enstaka renar, s. k. strövrenar, i samband med renarnas flyttningar lämnar hjorden och blir kvar i de områden som passeras vid flyttningen. Strövrenarna kan orsaka skador på grödan genom bete eller nedtrampning och kan föra med sig olägenheter för jakten genom att jakt med hund försvåras. För att komma till rätta med strövrensproblemet stadgas i 65 § rennäringslagen vissa allmänna bestämmelser om renarnas bevakning och om flyttning av renar. Sålunda föreskrivs skyldighet för renskötselutövarna att tillse att renarna såvitt möjligt inte kommer utanför samebyns betesområde samt att renar vid flyttning inte lämnas

kvar på område där renskötsel inte är tillåten. Flyttning av renarna skall vidare ske i samlade flockar. Äger flyttning rum utanför samebys betesområde skall flyttningen ske utan onödig tidsutdräkt. Därest renar likväl kommer att uppehålla sig utanför renskötselområdet eller på mark inom detta område under tid då renskötsel inte får bedrivas där skall enligt 71 § i lagen länsstyrelse på framställning av lantbruksnämnd eller markägare, som lider skada eller olägenhet av någon betydelse, kunna förordna att renarna skall slaktas och säljas. Dessutom finns i 90 § regler om skadestånd i anledning av renskador.

Enligt utskottets mening måste det anses för tidigt att nu uttala sig om huruvida angivna lagbestämmelser och anslutande tillämpningsföreskrifter ger otillräckliga möjligheter att komma till rätta med i motionen påtalade olägenheter till följd av att renar uppehåller sig på otillåtet område. Utskottet är därför inte berett att föreslå någon åtgärd i anledning av förevarande motionsyrkande.

I anledning av det i motionen 1972:370 framförda yrkandet om viss vidgad jakträtt inom områden ovanför odlingsgränsen vill utskottet erinra om att i 32 § rennäringslagen föreskrivs att på sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och på renbetesfjällen får nyttjanderätt upplåtas endast om upplåtelsen kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln. Avser upplåtelse rätt till jakt och fiske krävs dessutom att upplåtelsen är förenlig med god jaktvård eller fiskevård och kan ske utan besvärande intrång i den till samebyarnas medlemmar hörande rätten till jakt och fiske. Vid antagandet av rennäringslagen framhölls att avvägningen mellan intresset att använda renbetesmarkerna för andra ändamål än renskötsel och de renskötande samernas berättigade anspråk på trygghet i sin näring var en ömtålig fråga. Detta sammanhängde inte bara med att dessa intressen ofta bryts utan även med de skiftande förhållanden som råder inom olika renbetesområden. Departementschefen hade vid avvägning mellan här ifrågavarande intressen funnit sig sakna anledning att frångå de principer som låg bakom gällande bestämmelser om nyttjanderättsupplåtelser. De i 32 § föreslagna bestämmelserna innebar att även i fortsättningen upplåtelser av nyttjanderätter inom de områden som var anvisade till samernas uteslutande begagnande endast fick avse mindre omfattande upplåtelser som inte medförde skada för renskötseln. Utskottet erinrade förra året om att genom uppdragandet av odlingsgränsen avsågs att skapa ett åt samerna förbehållet område som de skulle få använda till underhåll för sig och renarna. Vid bedömandet av om upplåtelse åt andra än de renskötande samerna skall få ske på kronomark ovanför odlingsgränsen borde med hänsyn härtill enligt utskottets mening rennäringens intressen komma i första hand. Utskottet delade därför departementschefens uppfattning att anledning saknades att utforma bestämmelser som medgav en mer optimal användning av marken.

Utskottet vill erinra om att beslut om bl. a. nu förevarande upplåtelser skall fattas av lantbruksnämndens rennäringsdelegation, i vilken ingår tre samerepresentanter. Vid föregående års riksdagsbehand-

ling av förslaget till rennäringslag underströks vikten av att, innan beslut fattas om upplåtelse av nyttjanderätt, därav berörd sameby bereds tillfälle att yttra sig i ärendet. Det framhölls emellertid också att nyttjanderättsupplåtelser i fortsättningen inte borde ske i samma begränsade omfattning som dittills varit fallet. Utskottet erinrade sålunda bl. a. om att renbetesmarkerna i fjällområdet omfattar så betydande arealer att det borde finnas utrymme för ett större antal upplåtelser, t. ex. av fiske, utan att samernas rätt träds för nära.

Mot bakgrunden av vad i det föregående anförts har utskottet ej heller funnit nu berört yrkande i motionen 1972:370 böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer således

att riksdagen

1. lämnar motionen 1972:370 utan åtgärd,
2. anser motionen 1972:557 besvarad med vad utskottet i det föregående anfört angående främjandet av sysselsättningen inom renskötselområdet.

Stockholm den 6 april 1972

På jordbruksutskottets vägnar

ERIC MOSSBERGER

Närvarande: herrar Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Johanson i Västervik (s), Hedström (s), Jonasson (c), Magnusson i Grebbestad (s), fru Anér (fp)*, herrar Augustsson (s), Takman (vpk), Johansson i Holmgården (c), Berndtsson i Bokenäs (fp), fru Sundberg (m)*, herrar Wikner (s), Leuchovius (m) och Stjernström (c).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Göteborgs Offsettryckeri AB 72 1251 S. Stockholm 1972